

Kass János kiállítása Pozsonyban, Kass mellett balról Jarábik Gabriella, a kép jobb szélén Miroslav Cipár. 2004. január 23.

<p>Pozvínka Meghívó</p> <p>Magyar Kultúra Magyarországon Magyar Nemzeti Múzeum</p> <p>MUSEUM ALTYORU MAGYARON MUSEUM</p> 	<p>2004. A Nemzeti Magyar Kultúra Magyarországon</p> <p>Kiemelt kiállítás Kass</p> <p>Madách Imre – Kass János Az ember tragédiája színház kiállításának megnyitójára</p> <p>2004. január 29-én (szombat) 15 órákor a pozsonyi Domszék-terem Galériájában (Zlínka utca 18.)</p> <p>A kiállítás szervezője: Magyar Kultúra Magyarországon</p> <p>Kiállítás helye: Magyar Nemzeti Múzeum Művelődési Központ Hely: 001 000000</p> <p>A kiállítás vezetője: Kass János</p> <p>A kiállítás társszervezője: Magyar Nemzeti Múzeum</p> <p>Művelődési Központ, 001 000000 19. sz. ép. Jelző: 001 000000 Nyitási idő: 10:00-17:00 óráig</p>
--	---

Tallósi Béla

VARÁZSKÖRÖKET HAJTVÁ

„AZ EGÉSZ ÉLETEMET VÉGIGKÍSÉRTÉ AZ IRODALOM”

„Esetemben óriási önfegyelem eredménye, hogy a kicsiknek készíték könyvet, mert nem vagyok tan-könyvillusztrátor alkat. De a gyerekeket fel kell emelni” – mondja Kass János grafikusművész, akinek tavaly ősszel a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeuma az alsósztrégovai Madách-kastélyban rendezett kiállítást Madách Imre *Az ember tragédiája* című művéhez készült illusztrációiból. A kiállítást követően a művész a teljes sorozatot a múzeumnak ajándékozta. Ebből az anyagból jelenleg Pozsonyban, a Szlovákiai Magyar Kultúra Múzeumában látható kiállítás. A Borsos Miklós-tanítvánnyal, a kétszeres Munkácsy-díjas, Kossuth-díjas Kiváló és Érdemes művésszel készített nagyon érdekes beszélgetésből sok mindent megtudhatunk múlttól, jelenről, rajzról, szóról, nyelvről, szeretetről, díjakról.

– A pozsonyi megnyitón Ön és a múzeum igazgatója, Jarábik Gabriella kézjegyükkel látták el az adományozási szerződést. Milyen megfontolásból szánta el magát e nemes gesztusra, s miért tartja fontosnak, hogy ennek az anyagnak a adách- emlékházban legyen állandó helye?

– Egy művészt annál nagyobb megtiszteltetés nem érhet, mint hogy Alsósztrégován, Madách mellett, olyan helyen szerepelhet, amely a tragédiaköltő szellemiségét őrzi. Mint mindannyian, én is a piacról élek, ebben az esetben azonban nem anyagi megfontolás vezérelt. Még csak azt sem mondanám, hogy hazafias elszántságból ajándékoztam a múzeumnak ezt a grafikai sorozatot. Egyszerűen úgy gondolom, hogy ennek az anyagnak a Madách-kastélyban a helye. Hozzátenném, az igazgató asszony karizmatikus személyének is köszönhető, hogy ilyen szimpátiával és szeretettel tudtam, tudok közelíteni az ügyhöz, amelynek érdekében a múzeum dolgozik. Nem kevésbé befolyásolt döntésemben az a megbecsülés,

amelyben ezzel a pozsonyi kiállítással is részesítenek, valamint a múzeum munkatársaival kialakított baráti kapcsolat, amelyről nyugodtan állíthatom, hogy több mint barátság. Mondhatnám, szeretet.

– Kapcsolata Pozsonnyal nem új keletű, tehát nem most és nem ezzel a kiállítással kezdődik. Neve régóta összecseng a BIB-bel, vagyis a Gyermekkönyv-illusztrációk Pozsonyi Nemzetközi Biennáléjával.

– Azt hiszem, a legjobban azzal tudom illusztrálni a lap olvasóinak, hogy ez a kapcsolat milyen messzire nyúlik a múltba, ha elárulom, Simkó Margit készített velem egy beszélgetést az ötvenes években, az évre pontosan nem emlékszem, talán ötvenhétben. Ez volt az első írás, amely az Új Szóban megjelent rólam. Ekkor kezdődött. Aztán, amikor a növendékeimet áthoztam

A pozsonyi kiállításon Dušan Rollal, 2004

Pozsonyba, ez már a nyolcvanas években volt, ugyanő egy másik, nagyon szép, máig emlékezetes interjút készítettem velem. A főtéri nagy szálloda teraszán ültünk a város nyüzsgése fölött, gyönyörű napsütésben, most is pontosan emlékszem.

– *Mint ahogy, gondolom, a BIB-ekre is.*

– Igen, kitűnő barátokat leltem itt. Például Dušan Rollt. A husáki rendszerben ő volt ennek a kétévenkénti nagyszabású kiállításnak a mozgatója. Azért is volt ennek óriási jelentősége abban az időben, mert Csehszlovákia azon a kikapun keresztül, amit ugye a BIB jelentett, tudott kijutni a nagyvilágba. A BIB-et valahogy nem bántották, hagyták, mert apolitikus, mert gyerekeknek szólt, és a gyerekek fontosak. És valóban nemzetközi tudott lenni, grafikai megjelenítésében is ötcsillagosnál jobb.

– *Említette, hogy nagyon sok barátra lelt a BIB révén. Milyenek látja szlovák illusztrátorbarátai közül a legnagyobbakat: Albín Brunovskýt és Miroslav Cipárt, aki pozsonyi kiállítását is megnyitotta?*

– Brunovský világklasszis. Nagyon zárt, nagyon csendes, hihetetlenül fanatikus művész volt. Belül mérhetetlen lobogással. Imádság, csak ehhez tudom hasonlítani, fohász az ő művészete. Úgy közelített a témáihoz, a modelljeihez, mint egy középkori szerzetes. Azzal az alázattal. Miroslav Cipárt hihetetlen őserő mozgatja. A hegyi favágókéhoz hasonlatos energia. Atomenergia-üzem dolgozik benne, amelyből elementáris művészet születik. Szlovákia büszke lehet rájuk.

– *Köztudott, hogy szoros a kapcsolata az irodalommal, nemcsak az illusztrált irodalmi művek, hanem a költők, írók révén is.*

– Szegeden születtem, ahol nagyapámnak szállodája volt, és annak az éttermében naponta megfordultak írók, költők, színészek. Móricz Zsigmond is ott lakott, amikor Szegeden járt. Arra is emlékszem, hogy Móra Ferenc a család állandó vendége volt. Amikor a harmincas évek elején a szálloda tönkrement, felkerültünk Budapestre, s itt a Logodi utcában kötöttünk ki. Abban az utcában, ahol a hírességek közül Márai, Kosztolányi, Csontos Gyula, Muráti Lili lakott. Lócival, Szabó Lőrinc fiával jártam

egy gimnáziumba. Később Simon István és Kormos István is ott lakott. Nagy Lászlóval együtt felvételiztünk a képzőművészeti főiskolára, egymás mellett ültünk. Rosszul öltözött kis parasztyerek voltak, aki még csak ecsetet se hozott magával, amellyel megcsinálhatta volna a felvételi feladatot. Bár a toalettemmel akkor én se nagyon dicsekedhettem, nekem volt két ecsetem, az egyiket aztán odaadhattam neki. A hatvanas években az Új Írásnak voltam a művészeti szerkesztője, ahol Juhász Ferencsel és másokkal kerültem kapcsolatba. Az egész életemet végigkísérte az irodalom.

– *A gyerekirodalommal is szoros a kapcsolata. Újabban tankönyveket illusztrál, mert úgy nyilatkozott valahol, hogy nagyon fontos a gyerekekre figyelni, ők a jövő.*

– Négy éve írtam alá szerződést egy tankönyvcsalád elkészítésére, mert annyira fontosnak tartom a jó tankönyvet. A saját unokám esetében látom a gyerekek szellemi fejlődését: hat-hétéves, nyolc-éves korban mesékkel meg Weöres Sándor Kutya-fülű Aladárával le tudjuk kötni a figyelmüket, később, amikor már nyomkodni tudják a távirányító gombját, a Tom és Jerry meg a trükkfilmek elveszik a gyerekek figyelmét az olvasástól. Az első néhány évet kell megragadni, mert később alig van esély arra, hogy az értékek megtalálják a gyerekeket. Esetemben szinte mazochista erőfeszítés és óriási önfegyelem eredménye, hogy a kicsiknek tervezek, készítek könyvet. Keményen meg kell érte dolgoznom, mert nem vagyok tankönyvillusztrátor alkat. Viszont a gyerekeket fel kell emelni. Ezt most, idős fejjel egyre égetőbbnek érzem.

– *Mi váltotta ki ezt az érzést?*

– Diplomázó művésznövendékeket tanítottam tizenöt évvel ezelőtt, negyed- és ötödéveseket, tehát mesteriskolásokat, s tapasztaltam, hogy évről évre alacsonyabban képzett fiatalok kerülnek a kezem alá. Minden héten feltettem nekik a kérdést, mit olvastak, milyen filmet néztek meg legutóbb, milyen előadást láttak a színházban, milyen verset olvastak, milyen benyomások érték őket. A válaszok alapján kialakult egy elképesztő kép, amely évről évre negatívabbá változott. Egyszer, amikor egy értelmiségi családból származó

fiatalember növendékemet kérdeztem arról, hogy mit olvas éppen, Agatha Christie egyik regényének a címét mondta. De hát az nem magyar író, méltatlankodtam. Le van fordítva magyarra, hát magyar, intézte el ő ennyivel. Nem mintha berzenkednék Agatha Christie ellen, csak a magyar nyelv gazdagsága és a magyar irodalom iránti közöny lepett meg.

– *Ebből is kiderül, nem csak a szép rajz, a szép szó is közel áll Önhöz.*

– Sokszor feltették nekem a kérdést az elmúlt ötven év alatt, hogy miért maradtam itt, Magyarországon. Nem lustaságból nem mentem el. Azért maradtam, mert itt tartott a magyar nyelv, a kötődésem ehhez a nyelvhez. Nyelvünk gyönyörű gazdagsága, az a negyven- vagy hatvanezer szó, az az eszméletlen kincs, amelyet Arany János a balladái megírásához használt. Három nyelven beszélek, de az anyanyelvi gazdagságot és ugyanazt a szenzibilitást, amelyet a magyar nyelvvel, egyikkel sem tudom elérni.

– *Munkái épp azért fognak meg, mert ugyanazt a gazdagságot, szépséget, varázst érzem bennük, mint a mesterien megírt szövegben. Azért szólnak hozzáam is, mert szívvél dobognak, érzelmekkel sugároznak. Vagy tévednék?*

– Nem. Jól látja, és megtisztel, amit mond. Ön már más nemzedékhez tartozik, s ha így érzi, mert önhöz is eljut ez az üzenet, amely nem tudatos, nem egy program, akkor az nagyon jó, hiszen a huszonegyedik században, 2004-ben nem is igazán szabad szeretetről beszélni.

– *Talán az is a baj, hogy a mai kortárs, mondjuk, installációs művészetben nincs ott annyira a szív.*

– Cáfolom. Itt van például Németh Ilona. Nem emlékszem, hogy direkt növendékem volt-e, de azt tudom, hogy nagyon figyeltem rá a főiskolán. Ő nemzetközileg is elismert, tipikus installáló művész. Nem mondhatnám, hogy abban, amit ő csinál, nincs szív. Hiszen nagyon is kötődik Szlovákiához, nagyon is kötődik a Felvidékhez és a Kárpátokhoz. Ő nem az egyént szólítja meg, hanem a társadalmat. Az, hogy valaki a szívhez vagy a társadalomhoz szól-e, nem minőségi kategória. Mindegyiknek megvan a maga feladata. Mert csak a legnagyobbak, Leonardo, Mi-

chelangelo, Picasso, Toulouse-Lautrec volt képes arra, hogy a szívet is és a társadalmat is megmozgassa.

– *Ezek szerint nem kell ettől a művészettől idegenkedni, hanem meg kell találnunk a hozzá vezető utat.*

– Jogunk van ehhez is, ahhoz is. Szabad emberek vagyunk, tizennégy éve szabadságban élünk, állítólag. A véleményünk is szabad, és állandóan változik. Ahogy a bőr, úgy a gondolkodásunk is hámlik. Ma ez, holnap az. Ez nem a szélkakast jelenti, hogy egyik nap ide, a másik nap oda, ma ezt mondjuk, holnap azt, hanem hogy az ember meggyőződése változik. Nem vagyunk ugyanazok ma, akik tegnap voltunk, és nem tudjuk, mi leszünk holnap.

– *Ám ha nem értjük a kortárs vizuális nyelvet, az előbb-utóbb elszakadáshoz vezet.*

– A képzőművészet már elszakadt a társadalomtól. Ez az egyik nagy probléma. Ám az idő olyan, mint a szita: kiszűri a jót, a másod- és harmadrendű pedig eltűnik a sülyesztőben. Borsos Miklós-tanítvány voltam a főiskolán. A kollégáim már akkor Henry Moore-szerű hatalmas rajzokkal próbálkoztak. Nagy, összefogó, sommás formákkal dolgoztak, mert az információs csatornákon, ha próbálták is elzárni azokat, azért csak beszivárogtak a hírek Moore-ról, a metróban készült rajzairól. Én meg olyan részletező rajzokat vetettem papírra, mint Dürernek a nyula vagy az imádkozó kéz. Borsos odajött mellém, és azt mondta, János, maga miért ebbe az irányba megy. Mester, magyaráztam, nekem absztrakció egy kéz is, és a nyúl pofája a szőrszálakkal is absztrakció. Jó, mondta, akkor folytassa. Nekem az volt a meggyőződése, hogy így kell. S ha a meggyőződés igaz, őszinte, mély, akkor az akceptálható, mert a szándék átsüt az eredményen. Ha az embert elkapta egy áramlat, egy szélfuvallat, amely valahonnan az angol szigetekről érkezett, s amelyet Henry Moore indított el, lehetett menni azzal az áramlattal is. Az évtizedek bizonyították Moore igazát. Egy angol megengedheti magának, hogy úgy építsen fel magának művészetet, ahogy Moore. Nekem viszont az a véleményem, hogy itt Közép-Európában más a feladatunk.

– *Konkretizálható ez a más feladat?*

– Ez változik. A vízbe bedobott kő és a hullámverés, vagyis a kő csobbanása nyomán keletkezett

Miroslav Cipár és Kass János a szegedi Cipár-kiállításon, 2004

gyűrűk példáját hoznám fel. Madách Sztregován bedobta a követ, s az azóta rezeg, és sokakat megihlet. Az a művész feladata, hogy a követ dobja be, és az önmagát sokszorozza.

– *A tanítványoknak mit lehet átadni?*

Nagyképűség lenne azt kijelenteni, hogy semmit. Holott én valóban soha nem tanítani akartam a növendékeimet. Csak tereltem, terelgettem őket, mint a pulikutyá, és próbáltam ösztönösen baráti viszonyt kialakítani velük, mert a baráti kapcsolatot fontosabbnak tartottam a tanításnál. Tanítani egyébként se lehet, mert a mi leszel, ha nagy leszel kérdése már a génekben eldől. Ezért is valahogy furcsállottam, amikor tőlem is megkérdezték, miért lettem képzőművész.

– *És miért is képzőművész lett?*

– Egyszerű, nem? Minden gyerek rajzol, csak aztán egy idő után abbahagyja. Én a pubertás korban, amikor változik az ember, nem hagytam abba. Tovább rajzoltam.

– *Azért mégsem ilyen egyszerű, belőlem például, ha nem hagytam volna abba, sem lehetett volna képzőművész, mert nem volt tehetségem a rajzoláshoz.*

– Kikötött volna az absztrakciónál. Ma ugyanis a képzőművészethez nem kell rajztudás. Mindenki azt csinálhat, amit akar, bármit. Csak hát az absztrakció olyan, mint a macesz. Száraz.

– *Sok-sok elismerést kapott. Fontosak, kellene a díjak?*

– Nagyon. Soha nem lehet tudni, mit hozhatnak a díjak az ember életében. Elmesélek egy gyönyörű történetet, amely a BIB-hez kötődik. Kétszer-háromszor is kaptam díjat ezen a biennálén, a zsűribe is meghívtak, és mindig nagy örömmel jöttem. De most ugrok egyet, Bolognába, ott van a másik nagy nemzetközi gyerekkönyv-illusztrációs kiállítás, amelyen annak idején díjat nyertem Ezópus Állatmeséihez készített munkáimmal. Ennek kapcsán felhívtak Olaszországból egy házaspár. A férfi olasz orvos, a trópusi betegségek kutatója, a felesége, Asuntion Balzola Bonacci, az egyik legjobb spanyol, pontosabban baszk illusztrátor. Annyira megszerették az Ezópus Állatmeséihez készült illusztrációimat, hogy szerettek volna megismerni. Ha Torinóban vagy Bolognában jártam, nem mulasztottuk el a találkozást. A hölgynek autóbaleset következtében megsérült a gerince, megbénult. Egyre rosszabb idegállapotba került, annyira, hogy egy idő után haza is költözött Spanyolországba. Londonban voltam, onnan beszélünk telefonon, s arról panaszkodott, hogy milyen erősen eluralkodott rajta a letörtség. Próbáltam vigasztalni.

– *És sikerült?*

– Nem. Ezért Londonból nem hazajöttem, hanem átmentem hozzá Barcelonába, és hosszan beszélgettünk. Meggyőztem őt, hogy a depresszió ellen az egyetlen terápia a munka. Biztattam, hogy dolgozzon. Beszéltem neki a pozsonyi nemzetközi gyermekkönyv-illusztrációs biennáléről, és azzal akartam erőt önteni bele, s a munkára motiválni, hogy biztattam, ő olyan kvalitás, akinek részt kell vennie a BIB-en. Sikerült meggyőződnöm, elkezdett dolgozni, és a soron következő évben ott is voltak a munkái Pozsonyban. Én azelőtt itt már kaptam bronzérmeket, ezüstérmeket, egyebeket. Ő első alkalommal állított ki a BIB-en, s akkor, abban az évben megkapta az Aranyalmát. Bár nem tudott eljönni, hogy személyesen vegye át a díjat, ezt a súlyosan depressziós beteg embert így is pozitív sokk érte. Micsoda gesztusa a sorsnak e felé a beteg ember felé! Asuntion Balzola, a törekeny mozgássérült kis madárka ezzel a díjjal kapott még tíz-tizenöt évet a sorstól. Ezért kellene a díjak, ezért kell az elismerés.

(Új Szó, 2004. február 14. szombat)

<p>STAVBAH NEMZETI MUSEUM A SZLOVAKIAI NEMZETI MUSEUM KÖNYVISMÁRTOK ÉS ÉRTÉKES PULMÁRI TÁRSULÁS</p> <p>üsztelettel meghívják Önt és kedves barátait a</p> <p>MADÁCH – ALSÓSZTREGOVA – KASS</p> <p>című kiállítás megnyitójára 2012. január 24-én (kedd) 17 órára a pozsonyi Brämer-kúriába.</p> <p>A kiállítást megnyitják: PädDr. Rastislav Püdelka, a SZNM Mägazgatója és Miroslav Cipár, festómüvész, könyvillusztrátor</p> <p>MIGYELTÉNEMERÜ KETÄÜ NEMZETI MUSEUM MIGYELTÉNEMERÜ KETÄÜ NEMZETI MUSEUM</p>	<p>STAVBAH NEMZETI MUSEUM A SZLOVAKIAI NEMZETI MUSEUM KÖNYVISMÁRTOK ÉS ÉRTÉKES PULMÁRI TÁRSULÁS</p> <p>Väs srdečne pozývajú na otvorenie výstavy</p> <p>MADÁCH – DOLNÄ STREHOVÄ – KASS</p> <p>v útorak 24. januára 2012 o 17 hod. do Brämerovej kúrie.</p> <p>Výstavu otvoria: PädDr. Rastislav Püdelka, generálny riaditeľ SNM a Miroslav Cipár, akademický maliar, ilustrátor</p> <p>VÝSTAVA JE OTVORENÄ BEHRE OBLIENÉHO OBDOBIA MIGYELTÉNEMERÜ KETÄÜ NEMZETI MUSEUM</p>
--	---

SNM – MKMS, BRATISLAVA, ŽIŽKOVA UL. 18. +421-2-20 491257, WWW.SNM.SK

MAGIC CIRCLES

In the early 2000s the Museum of Hungarian Culture in Slovakia held an exhibition in the Madách Castle in Alsósztrégova (Dolná Strehová) consisting of Kass's illustrations made for Imre Madách's work *The Tragedy of Man*. After the exhibition the artist donated the entire series to the museum. In 2004 this material featured in a show in the Museum's exhibition room in Bratislava. The conversation between the artist and the ethnic Hungarian journalist revealed much about the past, the present, drawing words, language, love, and awards. Kass's relationship with Bratislava began long before this exhibition, for he has long been a collaborator in the Bratislava International Biennale of Children's Book Illustrations, and several of his friends are Slovak illustrators. János Kass has a close relationship with literature not only through the illustration of children's books, novels, and volumes of poetry, but also through the writers and poets he has met over the years. He confesses: 'My whole life has been lived alongside literature.' His affinity for the Hungarian language is what kept him in Hungary, for he felt that this language, this poetry and literature, represented a task to him, a task he had to complete here.